

แนวทางการจัดกิจกรรม การพัฒนาเด็กปฐมวัย รอบด้าน ตามวัย

แนวทางการจัดกิจกรรม การพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบด้าน ตามวัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง “การศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย” ระหว่างวันที่ 23–25 มิถุนายน 2556 ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพฯ ซึ่งการประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศดังกล่าว ประกอบด้วย การประชุมและการสัมมนาทางวิชาการที่หลากหลาย เช่น กรอบแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ด้วยความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศที่มีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติแล้ว ได้แก่ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศฮ่องกง การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาไทยกับผู้แทนองค์การ UNESCO และ OECD การนำเสนอเส้นทางพัฒนาครู การพัฒนาผลการประเมิน PISA ในประเทศไทย การติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนระดับโลก การประชุมระดับภูมิภาคเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านนวัตกรรม การพัฒนาการศึกษาด้านนวัตกรรม การบูรณาการการศึกษา และความสามารถทางภาษาอังกฤษ เพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน ร่วมกับ บริติชเคานซิล สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย และประเทศสมาชิกอาเซียน การประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15 เรื่อง การศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเสวนากับผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญของประเทศไทยและต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งนิทรรศการนำเสนอนวัตกรรมทางการศึกษาหลายรูปแบบ

เอกสาร “แนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบด้าน ตามวัย” ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดนิทรรศการในโซน 3 การศึกษาเด็กปฐมวัย (Early Childhood Education Zone) ในวันที่ 23 - 25 มิถุนายน 2556

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องและสร้างเสริมให้การดูแลเด็กปฐมวัยเป็นไปได้อย่างมีคุณภาพ เกิดประโยชน์แก่เด็ก ผู้ปกครอง และผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายต่อไป

ดร.ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

หลักการ	1
จุดหมาย	1
พัฒนาการเด็กปฐมวัย 7 ด้าน	2
1. พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและสภาวะทางกาย	5
2. พัฒนาการด้านสังคม	7
3. พัฒนาการด้านอารมณ์	8
4. พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา	8
5. พัฒนาการด้านภาษา	10
6. พัฒนาการด้านจริยธรรม	12
7. พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์	13

แนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบด้าน ตามวัย

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ครอบคลุมเด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ รวมถึงเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย (แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555-2559 (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1))

หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

จุดหมาย

กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

พัฒนาการเด็กปฐมวัย 7 ด้าน ได้แก่

1. **พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและสุขภาวะทางกาย**
 - 1.1 การเคลื่อนไหว
 - 1.2 สุขภาวะทางกาย
2. **พัฒนาการด้านสังคม**
 - 2.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่
 - 2.2 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเด็ก
 - 2.3 พฤติกรรมการปรับตัวทางสังคม
 - 2.4 เห็นคุณค่าของความแตกต่าง
3. **พัฒนาการด้านอารมณ์**
 - 3.1 ความคิดเกี่ยวกับตนเอง
 - 3.2 การควบคุมอารมณ์ตนเอง
 - 3.3 สมรรถนะของตนเอง
4. **พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา**
 - 4.1 ความจำ
 - 4.2 การสร้างหรือพัฒนาความคิด
 - 4.3 ตรรกวิทยา และความมีเหตุผล
 - 4.4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.5 ความตั้งใจจดจ่อ
 - 4.6 การคิดด้านคณิตศาสตร์
 - 4.7 ความเข้าใจปรากฏการณ์ และวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์
 - 4.8 ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมนาฬิกา
 - 4.9 มลภาวะและการรักษาสิ่งแวดล้อม
 - 4.10 ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ
5. **พัฒนาการด้านภาษา**
 - 5.1 การเข้าใจและการใช้ภาษา
 - 5.2 การสื่อความหมาย
 - 5.3 การอ่านและการเขียน
6. **พัฒนาการด้านจริยธรรม**
 - 6.1 การมีวินัยในตนเอง
 - 6.2 การพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ผิดชอบชั่วดี
7. **พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์**
 - 7.1 ศิลปะการแสดง
 - 7.2 ทัศนศิลป์

หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องเข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็ก เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่กำลังเจริญเติบโตยังขาดประสบการณ์อาจทำอะไรตามใจชอบ อาจขาดวินัยในตนเอง ไม่เชื่อฟัง ไม่เข้าใจบทเรียนหรือเรื่องต่างๆ ที่พยายามสอนสั่ง ผู้ดูแลเด็ก ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็ก ต้องเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กว่า เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ บางอย่างอาจยังทำไม่ได้เพราะระดับวุฒิภาวะยังไม่ถึงขั้น ผู้ดูแลเด็ก ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็ก จึงควรทำความเข้าใจศาสตร์ของการพัฒนาเด็กในวัยนี้ รวมทั้งความสำคัญที่เด็กต้องพัฒนาอย่างรอบด้านยิ่งไปกว่านั้น คือ องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาเด็ก มีเพิ่มขึ้นตลอดเวลา การชวนขยายใฝ่รู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ จะทำให้เราเข้าใจเด็กและสามารถช่วยเด็กให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น

นอกเหนือจากเข้าใจการพัฒนาเด็กตามวัยแล้ว ยังต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กด้วย เพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัย เช่น เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบ การฟังซ้ำๆ การเล่นต่างๆ การ **“ลงมือทำ”** ด้วยตัวเด็กเอง **“การได้รับกำลังใจ”** หรือคำชมเชย **“การมีความเชื่อมั่นในตนเอง”** การใช้ประสาทสัมผัสจาก **“การลองผิดลองถูก”** ฯลฯ

ผู้ดูแลเด็ก ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็ก ควรเป็นผู้สร้างสรรคกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กๆ ชอบ สนุก เพลิดเพลิน และเรียนรู้โดยไม่รู้สึกลบเบื่อ กระตุ้นให้เด็กอยากรู้อยากเห็น รวมทั้งตัวผู้ดูแลเด็ก ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็กควรแสดงความกระตือรือร้นสนใจเรียนรู้ไปกับเด็กด้วย สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็น ให้เด็กเล่า พูดให้ความเห็น และหัดเป็นผู้ฟังที่ดี รวมทั้งเรียนรู้ในการเคารพความคิดเห็นของคนอื่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดงาน **“วันหนังสือเด็กแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ วันที่ 2 เมษายน”** และ **“คาราวานส่งเสริมเด็กไทยให้รักการอ่าน”** ที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กระดับปฐมวัย อายุระหว่าง 3-5 ปี ทั่วประเทศ รักการอ่านหนังสือ รวมทั้งเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์การเล่นิทานให้เด็กฟังให้แก่ครูผู้สอน ผู้ดูแลเด็ก และ

พ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยเป็นการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยใน 7 ด้าน ซึ่งจัดขึ้นในช่วงระยะเวลาปิดภาคเรียนฤดูร้อน ระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม 2556 ด้วยการนำหนังสือแสนสนุก และนำความสุขไปมอบให้แก่เด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 3-5 ปี โดยจัดขึ้นใน 11 จังหวัด ทั้ง 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ

กิจกรรมภาคเช้าสำหรับเด็กในคาราวานส่งเสริมเด็กไทยให้รักการอ่าน

การจัดกิจกรรมต่างๆ ในภาคเช้าเป็นการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยผ่านการเล่นในฐานกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้เด็กปฐมวัยให้เติบโตขึ้นเป็นคนไทยที่พึงประสงค์เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และคนที่มีความสุข เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติต่อไป

วิธีการแบ่งกลุ่มเด็ก

เด็กปฐมวัย 3 – 5 ปี ที่มาเข้าร่วมงานจังหวัดละประมาณ 80 – 100 คน ดังนั้น การแบ่งเด็กเข้ากลุ่มจึงไม่ควรเกิน 8 – 10 คน สำหรับแนวทางการแบ่งกลุ่มเด็กเพื่อให้สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง สามารถดำเนินการได้หลายวิธี อาทิ ผ้าพันคอแยกสี ป้ายชื่อแขวนคอ หมวกตุ๊กตารูปสัตว์

เจ้าหน้าที่ประจำฐานกิจกรรม

- 1) เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ฐานละ 1 – 2 คน
- 2) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในพื้นที่ ฐานละ 1 – 2 คน

รายละเอียดการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

จัดกิจกรรม 8 – 10 ฐาน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 เรื่อง ดังนี้

1. กิจกรรมวิชาการ

คัดไทย เขียนไทย ท่องอาขยาน อ่านหนังสือ เพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง โดยกิจกรรมฐานนี้ใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที

กิจกรรมในฐานนี้ ประกอบด้วย

1) **คัดไทย เขียนไทย** ลากเส้นพื้นฐานตามรอยประ 13 เส้น เพื่อให้เด็กไทยลายมือสวย เขียนถูกต้องตามหลักวิธี ด้วยการฝึกกล้ามเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ของตาและมือด้วยการลากเส้นตามรอยประ เขียนตามแบบตัวอักษรจนสามารถเขียนได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและสวยงาม ถ้าเด็กยังทำได้ไม่ดี ต้องช่วยเด็กด้วยการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรม การวาด ปั่น พับ ฉีก ปะ เช่น ระบายสีโดยใช้สีเทียน สีไม้ สีเมจิก (ที่ไร้สารพิษ) วาดรูปอิสระตามจินตนาการในหัวข้อที่กำหนด ผักตัดกระดาดตามรอย ด้วยการกรไกรปลายมน การฉีกแล้วปะลงในในภาพที่กำหนด กรอกน้ำใส่ขวด เล่นทราย การปั้นดินน้ำมัน ปั่นแป้งโดว์ การร้อยลูกปัด ร้อยมาลัย ร้อยยางวง การผูกและแก้ปมเชือก เป็นต้น

2) **ท่องอาขยาน** นำบทอาขยาน บทดอกสร้อยกลับมาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาไทยของเด็กให้เด็กได้ซึมซับความไพเราะของภาษา คำคล้องจอง คำสัมผัสต่างๆ ด้วยการท่อง สนุกสนานเรียนรู้ไปกับเนื้อหาสาระที่ปลูกฝังคุณธรรม ความรู้ ทำให้เด็กใช้ภาษาได้ถูกต้องสละสลวย

ตัวอย่างบทอาขยาน บทดอกสร้อย ที่ใช้กับเด็ก เช่น เด็กเอ๋ย เด็กน้อย ความรู้ เรายังต้อง เร่งศึกษา..... , จำจ๊ะเชื่อเปราะ กะเทาะหน้าแว่น พายเรือออกแอ่น กระแท่นต้นกุ่ม..... เป็นต้น

3) **อ่านหนังสือ** การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ควรเริ่มตั้งแต่เล็กให้เด็กรู้จักหยิบจับหนังสือ เปิดปิดเก็บหนังสือด้วยวิธีที่ถูกต้อง เด็กจะไม่ฉีกและทำลายหนังสือ ผู้ใหญ่อ่านหนังสือกับเด็กอย่างน้อยวันละ 5 – 10 นาทีทุกวัน เป็นการสร้างความรักความผูกพันและพัฒนาสมองของเด็กเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ให้กับเด็กตั้งแต่วัยเริ่มต้นของชีวิต

2. กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย

กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย ร้อง เล่น เดิน เล่า เพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา กิจกรรมฐานนี้ใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที ได้แก่

1) **กิจกรรมการร้อง** เพื่อให้เด็กได้พัฒนาด้านการคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น ร้องเพลงในจังหวะต่างๆ ร้องเพลงกับเพื่อน ร้องเพลงกับผู้ใหญ่ แล้วทำท่าทางประกอบตามจินตนาการ

2) **กิจกรรมการเล่น** จัดได้ทั้งในร่มและกลางแจ้ง เพื่อให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก

ด้วยกิจกรรมเกมและกีฬา เช่น เล่นเกมวิ่งแล้วบอกให้หยุดทันทีโดยไม่เซ เกมปิดตาตีหม้อ ปิดตาหาเพื่อน ปิดตาเดินรอบโต๊ะ ส่งถ้วยน้ำโดยไม่หก วิ่งหลบหลีกสิ่งกีดขวาง รับส่งลูกบอล รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้น โยนลูกบอลลงตะกร้า กระโดดเชือกเดินปลายเท้า เดินบนกระดานทรงตัว แอโรบิคสำหรับเด็ก การกลิ้งตัว วิ่งควมบ้า เล่นเรือบก ลิงชิงบอล มอญซ่อนผ้า เกมกีฬาเด็กอนุบาล แข่งวิ่งเปี้ยว แข่งกระโดด ชักเย่อ แก้อัฒนตรี เมื่อเล่นเกมหรือแข่งเกมกีฬาจบแล้วควรมีรางวัลให้เด็กทุกคน

3) **กิจกรรมการเต้น** เพื่อให้เด็กได้พัฒนาด้านการคิดสร้างสรรค์ ฟังเพลง แสดงท่าทางรำหรือเต้นกับดนตรีท้องถิ่น เช่น รำวง รำไทย เต้นระบำ เป็นต้น

4) **กิจกรรมการเล่า** เพื่อให้เด็กได้พัฒนาด้านสติปัญญา ภาษา อารมณ์ สังคมและความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการด้วยการที่ผู้ใหญ่เล่านิทานให้เด็กฟัง หรือเด็กเล่านิทานและนำบางตอนที่ชอบและจำได้ให้เด็กสร้างนิทานของตนเอง ชวนคุยให้เด็กเล่าว่าเดินทางมาจากบ้านเห็นอะไรบ้าง หรือผ่านสถานที่อะไรบ้าง

3. กิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตประจำวัน

เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทานข้าว การแต่งตัว โดยจัดกิจกรรมหรือเกมเกี่ยวกับการแต่งกาย วิ่งเปี้ยวใส่เสื้อ แข่งกันติดกระดุมเสื้อ ผีกเตรียมอาหารและประกอบอาหารง่ายๆ เช่น ขนมครก บั๊นแบ่งบัวลอย ปอกเปลือกไข่ เด็ดผัก ตีไข่ ผีก้างผัก ผลไม้ เล่นเกมอะไรเอ๋ยกินได้/กินไม่ได้ อะไรเอ๋ยคือของกินที่มีประโยชน์/ไม่มีประโยชน์ ฯลฯ

1. พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและสุขภาพร่างกาย

การเคลื่อนไหว

- ด้านการเคลื่อนไหวและการทรงตัวโดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เด็กสามารถแสดงความแข็งแรงและประสานการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น กระโดด 2 เท้าอยู่กับที่ ขว้างและเตะบอลไปข้างหน้า วิ่งแบบก้าวกระโดด ยืนขาเดียวโดยไม่เซประมาณ 3 วินาที กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ เป็นต้น

- ด้านการเคลื่อนไหวโดยใช้กล้ามเนื้อเล็ก เด็กสามารถแสดงความแข็งแรงและประสานการทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก เช่น วาดรูปคนที่มีส่วนประกอบอย่างน้อย 3 ส่วน ใช้มือจับดินสอและอุปกรณ์อื่นๆอย่างถูกวิธี พับกระดาษเป็นรูปต่างๆ ผูกเชือกเป็นปม 1 ชั้น เป็นต้น

- ด้านประสาทสัมผัสกับการเคลื่อนไหว เด็กสามารถใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เป็นการนำในการเคลื่อนไหว เช่น รับลูกบอลที่โยนมาในระยะ 2 เมตร ถือถ้วยใส่น้ำโดยไม่หก จัดวางสิ่งของซ้อนหรือต่อกันให้เป็นรูปร่างต่างๆ เคลื่อนไหวร่างกายตามสัญญาณเสียง เป็นต้น

สุขภาพร่างกาย

- ด้านโภชนาการ เด็กรับประทานอาหารหลายๆ ชนิดที่มีประโยชน์ เช่น บอกได้ว่าอาหารใดไม่ควรกิน แยกของที่กินได้กับกินไม่ได้ มีส่วนร่วมในการเตรียมอาหารที่มีประโยชน์ เป็นต้น

- ด้านสมรรถภาพทางกาย เด็กแสดงความแข็งแรงและความทนทานทางร่างกาย เช่น เล่นกิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องอย่างน้อย 10 – 15 นาที ทิ้ง ยก หรือแบกของที่มีน้ำหนักในระยะสั้นๆ เป็นต้น

- ด้านความปลอดภัย เด็กแสดงออกว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น เล่นอย่างปลอดภัยตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ เข้าใจเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่บอกอันตราย เป็นต้น

- ด้านการช่วยเหลือและดูแลตนเอง เด็กสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ในกิจวัตรของตน เช่น ติดกระดุมที่มีรั้งคมอยู่ด้านหน้าของเสื้อตนเองได้ ล้างมือ แปรงฟัน และทำความสะอาดร่างกายได้ เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและสุขภาพทางกาย

กิจกรรมสนุกอ่าน ลากเส้น เล่นสี เป็นกิจกรรมหลักของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่จัดให้แก่เด็กในคาราวานทั้ง 11 จังหวัด เป็นกิจกรรมที่เน้นด้านวิชาการ การสร้างจินตนาการ ส่งเสริมให้เด็กมีสมาธิในการทำงาน และส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน โดยจัดกิจกรรมเป็นมุมหลากหลาย เช่น มุมหนังสือนิทานให้เด็กเลือกอ่าน มุมตุ๊กตาให้เล่นตามจินตนาการ และมุมแผ่นภาพให้ระบายสี และลากเส้นประให้ภาพมีความสมบูรณ์

กิจกรรมเซฟจิ๋วชวนชิม จังหวัดภูเก็ต เป็นกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตประจำวันให้เด็กทดลองปั้นขนมโคและรับประทาน โดยครูเป็นผู้อธิบายวิธีการทำในรูปแบบการสนทนาส่วนผสมและอุปกรณ์ในการทำ พร้อมสาธิตวิธีทำให้เด็ก ๆ ดู และให้เด็กลงมือปฏิบัติจริง

กิจกรรมร้อง เล่น เต้นรำ จังหวัดชลบุรี แบ่งเป็น 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) กิจกรรมร้อง ร้องเพลงกับอาสาสมัครเด็ก 2) กิจกรรมเล่น เล่นเก้าอี้ดนตรี ผู้ใหญ่กับเด็ก 3) กิจกรรมเต้นรำ เต้นท่าสัตว์ประกอบเพลง

กิจกรรมขั้นตอนของการล้างมือ จังหวัดตาก เป็นกิจกรรมสอนการล้างมือที่ถูกต้อง 6 ขั้นตอน พร้อมสาธิตท่าทางประกอบ

2. พัฒนาการด้านสังคม

- การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เด็กแสดงทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เช่น สนใจฟังผู้อื่นขณะสนทนา ทักทาย พูดคุย ถามตอบกับผู้ใหญ่ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่อย่างเหมาะสม เป็นต้น
- การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเด็ก เด็กแสดงทักษะทางสังคมเชิงบวกกับเพื่อนเด็กด้วยกัน เช่น พูดคุยและเล่นกับเพื่อนเด็กด้วยกัน เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้ ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวกับเพื่อน ยอมรับกฎกติกาเวลาเล่นกับเพื่อน เป็นต้น
- พฤติกรรมการปรับตัวทางสังคม เด็กแสดงความตระหนักรู้ว่าพฤติกรรมมีผลกระทบต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น แบ่งปันสิ่งของกับเพื่อน และผลัดกันเล่นโดยมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือแนะนำ
- เห็นคุณค่าของความแตกต่าง เด็กตระหนักรู้ เห็นคุณค่า และยอมรับนับถือในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เล่นกับกลุ่มเด็กที่แตกต่างไปจากตน ปฏิบัติตนอย่างสุภาพกับทุกคน

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

 กิจกรรมเตรียมตัวไปโรงเรียน จังหวัดตาก เป็นกิจกรรมแนะนำเด็กทุกคนให้เข้าใจวิธีการแต่งตัว ภายในฐานมีเครื่องแบบนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย พร้อมเสื้อผ้าที่ใส่อยู่บ้าน โดยให้ตัวแทนเด็กออกมาด้านหน้า เพื่อฝึกแต่งตัวไปโรงเรียน และให้เด็กในกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. พัฒนาการด้านอารมณ์

- ความคิดเกี่ยวกับตนเอง เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และตระหนักรู้ว่าตนชอบหรือไม่ชอบอะไร เช่น บอกความรู้สึกของตนเองทั้งด้านบวกหรือลบต่อสิ่งของ บุคคลหรือสภาพต่างๆ ได้ แสดงท่าทางหรือวาจา บอกความรู้สึกรักต่อคนใกล้ชิดได้ บอกความรู้สึกของตนเองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น
- การควบคุมอารมณ์ตนเอง เด็กปฏิบัติตามกฎระเบียบและกิจวัตร และคุมอารมณ์ได้ตามสมควร เช่น ไม่แสดงอาการหงุดหงิดจนเกินไปเมื่อต้องทำกิจกรรมที่ยาก ไม่แสดงความกลัวหรือวิตกกังวลกับสภาวะการณ์ หรือสิ่งที่ไม่ใช่เหตุให้กลัว เป็นต้น
- สมรรถนะของตนเอง เด็กแสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของตน เช่น ทำกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อแสดงความสามารถ แสดงความดีใจโดยท่าทางหรือวาจา เมื่อทำอะไรได้ อดผลงานของตนเพื่อให้ตนเองรู้สึกดี และมีความสามารถ เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์

กิจกรรมชวนน้องร้อง รำ ทำเพลง จังหวัดสงขลา เป็นกิจกรรมให้เด็กร้องเพลง ทำท่าทางประกอบและเต้นตามจังหวะเพลง

4. พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา

- ความจำ เด็กสามารถแสดงความจำเบื้องต้น เช่น ร้องเพลงจนจบได้ ท่องคำคล้องจองหรือคำกลอนสั้นๆ ได้ ฟังนิทานแล้วเล่ารายละเอียดได้ เป็นต้น
- การสร้างหรือพัฒนาความคิด เด็กสามารถแสดงความคิดพื้นฐานในเรื่องเกี่ยวกับเวลา ช่องว่าง ตำแหน่ง แหล่งที่ คุณลักษณะ เช่น ถามว่าอะไร ที่ไหน บอกได้ว่าสิ่งที่วางอยู่นั้นอยู่ด้านซ้ายหรือขวา บอกหรือเรียกชื่อประเภทคน สัตว์ สิ่งของ พืช เป็นต้น
- ตรรกะวิทยาและความมีเหตุผล เด็กแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุและผล เช่น ถามว่าทำไม และอย่างไร เรียงลำดับภาพหรือเหตุการณ์ในภาพและอธิบายได้ บอกได้ว่าเรื่องที่ได้ฟัง หรือเห็นจะจบอย่างไร โดยให้เหตุผลประกอบ เป็นต้น
- การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เด็กสามารถเปรียบเทียบ แยกแยะความเหมือน ความแตกต่างและประเมินสถานการณ์ เช่น จับคู่ภาพที่สัมพันธ์กัน จัดกลุ่มสิ่งของตามประเภทลักษณะ เป็นต้น รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาได้ เช่น แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยการลองผิดลองถูก รู้จักถามเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหา เป็นต้น
- ความตั้งใจจดจ่อ เด็กสามารถจดจ่อกับการทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ เช่น เปิดหนังสือดูภาพอย่างต่อเนื่อง มีสมาธิในการเล่น หรือตั้งใจทำกิจกรรม เป็นต้น
- การคิดด้านคณิตศาสตร์ เด็กสามารถอ่านตัวเลข นับเลข และรู้จำนวน เช่น อ่านตัวเลข 1 – 10 ได้ หยิบของ

ตามจำนวนได้ เขียนตัวเลข 1 – 10 ได้ เป็นต้น

- ความเข้าใจปรากฏการณ์และวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ เช่น บอกชื่อสัตว์ต่างๆ ได้ อย่างน้อย 3 ชื่อ บอกชื่อต้นไม้ ผักและผลไม้ได้ เป็นต้น
- ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมรอบตัว เช่น ใช้คำที่ถูกต้องในการเรียกสมาชิกในครอบครัว เล่นบทบาทสมมติเป็นสมาชิกในครอบครัว วาดรูปครอบครัวของฉัน หรือบ้านของฉันได้ เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา

 กิจกรรมสนุกคิดกับเกมการศึกษา จังหวัดเชียงราย ทำกิจกรรมการศึกษา จากชุดเกมการเรียนรู้ เช่น เกมจตุรัส ชุดตัวเลขภาษาอังกฤษ เกมตุ๊กตา ตัวเลขภาษาจีน เพื่อส่งเสริมความคิดด้านวิทยาศาสตร์

 กิจกรรมสนุกกับวิทยาศาสตร์ จังหวัดชลบุรี แบ่งเป็น 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) กิจกรรมซีดีสายรุ้ง เป็นการเรียนรู้เรื่องแสง สี และการมองเห็น 2) กิจกรรมกระจกแสนกล เป็นการเรียนรู้เรื่อง การสะท้อนของแสง 3) กิจกรรมตกปลาพอลิเมอร์ เป็นการเรียนรู้ชื่อสัตว์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

 กิจกรรมท่องแดนมหัศจรรย์ จังหวัดภูเก็ต เป็นกิจกรรมที่จัดทำเป็นหนังสือนิทานจำลองเป็นฉากเข้าไปในฐานกิจกรรม ตกแต่งด้วยตุ๊กตาที่แต่งตัวตามนิทานต่างๆ และมีหนังสือนิทานจำนวนมากให้เด็กเลือกหยิบอ่านตามความสนใจ บรรยากาศในฐานมีเสียงเพลงประกอบ เมื่อเด็กเข้ามาในฐาน ครูเป็นผู้เล่านิทานประกอบสื่อ มีการสนทนาเรื่องราวและข้อคิดเห็นจากนิทาน จากนั้นให้เด็กทำกิจกรรมด้านศิลปะสร้างสรรค์ตามเนื้อหาในนิทาน เช่น วาดภาพ ระบายสี พับกระดาษ ประดิษฐ์ของเล่น เป็นต้น

 กิจกรรมเล่าเรื่องจากภาพสู่การเสริมสร้างทักษะชีวิต จังหวัดมุกดาหาร เป็นกิจกรรมให้เด็กวาดรูปบนกระดาษเปล่าและระบายสี และให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพ

กิจกรรมสมองอ้า ปัญญาเปิด เรามาอ่านกันเถอะ จังหวัดขอนแก่น เป็น การอ่านนิทานให้เด็กฟัง และฝึกให้เด็กระบายสีตุ๊กตาปูนปั้น

5. พัฒนาการด้านภาษา

- การเข้าใจและการใช้ภาษา

คำศัพท์ เด็กสามารถรับรู้ เข้าใจ และใช้คำศัพท์ได้ เช่น เลือกใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง อธิบายคำต่างๆ ได้ เป็นต้น

การเรียงคำให้เป็นประโยค เด็กแสดงพัฒนาการการใช้ไวยากรณ์ และการเรียงคำให้เป็นประโยค เช่น พูดเป็น ประโยคที่มี 5-6 คำขึ้นไป อย่างถูกต้อง เป็นต้น

ความเข้าใจภาษา เด็กสามารถแสดงพฤติกรรม เข้าใจความหมายและจับใจความได้จากการฟังภาษาพูด เช่น ทำตามคำสั่งหรือคำบอกที่มีลักษณะ 2 ขั้นตอนต่อเนื่องกันได้ เป็นต้น

- การสื่อความหมาย

การสื่อความหมายด้วยภาษาพูด เด็กสามารถรับรู้และใช้ภาษาพูดสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการของตน เช่น ฟังนิทานหรือฟังคนอ่านหนังสือได้นาน 5 นาที บอกความต้องการ ความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเองได้

การสื่อความหมายด้วยท่าทาง และสัญลักษณ์ เด็กสามารถสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสีหน้า ท่าทางและสัญลักษณ์ เช่น ทำตามคำสั่งที่เป็นท่าทางของผู้ใหญ่ได้ วาดรูปหรือเลือกรูปเพื่อสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น

- การอ่านและการเขียน

การอ่าน เด็กสามารถบ่งชี้และออกเสียงตัวพยัญชนะและคำง่ายๆ ได้ เช่น อ่านออกเสียงพยัญชนะได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่ พูดให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวในหนังสือที่มีภาพประกอบได้ เป็นต้น

การเขียน เด็กสามารถเขียนตัวอักษรและคำง่ายๆ ได้ เช่น ร่วมเล่นเกมการเขียนตัวอักษร เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา

กิจกรรมบิงโกคำศัพท์มหาสนุก จังหวัดชลบุรี เป็นกิจกรรมเลือกรูปภาพ สัตว์หรือผลไม้วางบนตารางของตนเองให้ครบเป็นแนวตั้ง หรือแนวนอน หรือ แนวทะแยง

 กิจกรรมรักการอ่าน ผ่านงานศิลป์ จังหวัดขอนแก่น เป็นการ
เล่นิทานประกอบภาพให้เด็กฟัง ให้เด็กได้ระบายสี และถ่ายทอด
จินตนาการได้อย่างอิสระ

 กิจกรรมลูกโป่งภาษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นกิจกรรม
ส่งเสริมการเรียนรู้สระ พยัญชนะไทย และการผสมคำเพื่ออ่าน

 กิจกรรมภาษาพาเพลิน
จังหวัดพิษณุโลก เป็นกิจกรรม
การใช้บัตรคำภาพและตัว
อักษร และให้เด็กระบาย
สีภาพ ทำให้เด็กได้ฝึกกล้ามเนื้อ
นิ้วมือ และการอ่านตัวอักษร

6. พัฒนาการด้านจริยธรรม

- การมีวินัยในตนเอง เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมควบคุมตนเองได้ เช่น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้ไปโรงเรียนทัน ทำตามกฎกติกาเมื่อเล่นเกม เป็นต้น
- การพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ผิดชอบชั่วดี เช่น ไม่ก้าวร้าว แกล้งหรือทำร้ายคนและสัตว์อื่น และไม่ทำลายสิ่งของต่างๆ การแสดงพฤติกรรมหรือภาษาที่สะท้อนความรู้สึกลับผิดชอบชั่วดี เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม

กิจกรรมปลูกต้นไม้วัฒนธรรมไทย ในใจเด็ก จังหวัดสงขลา เป็นกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้วัฒนธรรมไทย โดยผ่านกิจกรรม “การไหว้” จากต้นแบบที่เป็นเด็กวัยเดียวกัน

กิจกรรมมาข้ามทางม้าลายกันเถอะ จังหวัดสงขลา เป็นกิจกรรมให้เด็กทราบเรื่องความปลอดภัยบนท้องถนน กฎจราจร สัญญาณไฟจราจร การข้ามถนนด้วยทางม้าลาย และการสวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่รถจักรยานยนต์

7. พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์

- ศิลปะการแสดง เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมทางดนตรี และเคลื่อนไหวตามดนตรี เช่น เล่นดนตรี ร้องเพลง รำ หรือเต้นกับดนตรี แสดงพฤติกรรมทางศิลปะการละคร เช่น ทำท่าทางเลียนแบบตัวละคร สัตว์ เล่าเรื่องตามจินตนาการ
- ทักษะศิลป์ เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมด้านการวาด ปั้น และประดิษฐ์ เช่น ระบายสี วาดรูปหรือปั้น ประดิษฐ์สิ่งของ พับ ฉีก ปะ ต่อของเล่นเป็นรูปร่างตามจินตนาการ เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมคาราวานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการสร้างสรรค์

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยบทละคร/หุ่นนิ้วมือ จังหวัดมุกดาหาร เป็นกิจกรรมให้เด็กวาดรูปบนกระดาษตามจินตนาการ และนำไปติดกรวยเล็กๆ ขนาดนิ้วมือ

กิจกรรมหนังสือแสนรักเล่มจิ๋ว จังหวัดมุกดาหาร เป็นกิจกรรมให้เด็กวาดรูปตามจินตนาการด้วยสีเทียนลงบนกระดาษพับครึ่ง และตัดรูปต่างๆ มาติดทำเป็นหน้าปก การใช้บัตรคำภาพและตัวอักษร และให้เด็กระบายสีภาพ ทำให้เด็กได้ฝึกกล้ามเนื้อมือ และการอ่านตัวอักษร

ที่ปรึกษา

ดร.ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์
นางสาวจุไรรัตน์ แสงบุญนำ
ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน
นางทิพย์สุดา สุขเมธเนียร

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

คณะทำงาน

นางอรุณศรี ละอองแก้ว
นางประวีณา อัสโย
นางพัชราพรรณ กฤษฎาจินดารุ่ง
นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ
นางสาวมณีรัตน์ กรุงแสนเมือง
นายวีระพงษ์ ฐู่เจริญ
นางสาววิภาดา วาณิช

หัวหน้ากลุ่มพัฒนามาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

